

המשקל שנתן הרבי להכרעות הרופאים, המאבק ההיסטורי
סביב החיסונים, והמבט ההלכתי-חסידי

מאבעב עות

עצד לקורונה

מהו היחס
התורני

לאמינות הרופאים באופן כללי
ולחיסונים במיוחד, ועד כמה -
אם בכלל - יש לחשוש לסיכונים
בלתי ידועים שאולי קיימים? •
המשקל שהרבי נתן להכרעות
הרופאים ותשובתו הברורה לשואלים
בעניין החיסונים • **מה דעת גדולי**
פוסקי ההלכה על הורים המסרבים
להעניק חיסון לילדיהם • **ההתנגדות**
הראשונה מוכרת כבר מראשיתם
של החיסונים, כשנמצאה והובנה צורת
החיסון הראשונה נגד אבעבועות שחורות
- הפחד מהחיסון והביקורת הקשה,
התבטאו הן בפולמוס ציבורי סביב
החיסון והן בדפי העיתונות - איך
בסופו של דבר נעלמה ההתנגדות
ועברה מהעולם? • **סקירה מאלפת**
בנושא החיסונים וההלכה

מנחם ברונפמן

החיסונים
וההלכה

אנו
נמצאים
כעת

בישורת האחרונה
לקראת הפיכת
מגפת הקורונה
למגפה שבשליטה,
כמו מגפות
אחרות, ובע"ה גם
להביא לריסונה ואולי גם לחיסולה בעתיד הנראה
לעין. הדבר נעשה, בס"ד, כתוצאה מהמאמצים
הרפואיים הכבירים לפיתוח החיסונים לקורונה
וברוך שחלק מחכמתו לבשר ודם.
עולם הרפואה הוא אחד המכשירים
המדעימיים שנתן הקב"ה ביד בני האדם "לעבדה
ולשמרה", לפתח את העולם בגשמיות.
במענה לאחד שכתב לרבי "אודות מצב
בריאותו", השיב הרבי: "הנה ידועה הוראת
תורתנו תורת חיים על הפסוק 'ורפא ירפא' -
שניתנה רשות לרופא לרפאות. ובמילא צריך
למלאות הוראות רופא מומחה במקצוע זה. אבל

מן מהליך הכואב הכרוך בחיסון והן מחשש כי הדבקה מזרוע לזרוע עלולה להדביק במחלות אחרות כגון שחפת וסיפיליס...

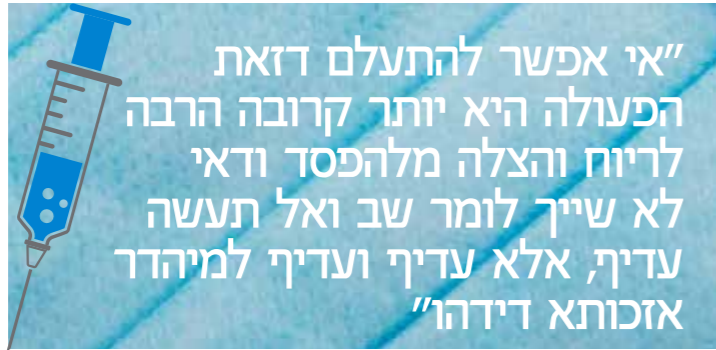
אבל כאמור, לא נשמע קולם של המתנגדים לחיסון לאורך זמן, והמחלה הנוראית הזאת מוגרה. ומכאן בניין אב לתגובה המחזורית הקבועה מי אז: טיעונים נגד חיסונים – בהנמקות קונספירטיביות שונות – מושמעים שוב ושוב. רק באחרונה, לפני כשנתיים, כאשר התפרצה מחלת החצבת שוב נשמעו קולות רבים בעלי אותה פתולוגיה של התנגדות לחיסונים, והנה שב הדבר ונשנה גם כעת, נגד חיסוני הקורונה.

אבל האמת תורה דרכה שהחיסונים הם אחת המתנות הגדולות ביותר שנתן השי"ת דרך הרפואה לאנושות. הם שינו באופן מהותי את בריאות האוכלוסייה. הם מהווים מניעה ראשונית של מחלות. אכן, לחיסון תפקיד כפול: להגן על הפרט ולהגן על הקהילה. זו המציאות "בשטח":

באנגלית – vaccination – שמקורה במילה הלטינית vacca – כלומר: פרה.

המתנגדים לחיסונים

מה אתם חושבים, החיסון הזה, שהציל חיים של מיליוני בני אדם ומנע סבל כביר מעוד מיליונים רבים אחרים, התקבל ללא התנגדות? ובכן, התנגדות לחיסונים בהחלט מוכרת כבר מראשיתם עת נמצאה והובנה צורת החיסון

"אי אפשר להתעלם דזאת הפעולה היא יותר קרובה הרבה לריוח והצלה מלהפסד ודאי לא שייך לומר שב ואל תעשה עדיך, אלא עדיך ועדיך למיהדר אזכותא דידהו"

וטוב לו, צדיק ורע לו". והנה, משנת תשל"ח, ב"ה, לא אירע אפילו מקרה אחד של אבעבועות שחורות בעולם כולו. הכיצד? כמו לרוב המחלות הוויראליות, גם למחלת האבעבועות השחורות אין תרופה. אבל מערכת החיסון של האדם מייצרת כנגדה תאי זיכרון ונוגדנים. מכיוון שלא פותחה תרופה למחלה, הרי שהמחסום העיקרי בפני מחלת האבעבועות השחורות הוא מניעתה, באמצעות חיסון מקדים היוצר נוגדנים כנגד הנגיף, שיפעלו נגדו בטרם יגרום לנזק.

תגלית החיסון רשומה בהיסטוריה על שמו של רופא כפרי בריטי, אדוארד ג'נר, אשר שם לב שהיחידים שהצליחו לעבור את המחלה שלמים ובריאים, פחות או יותר, היו החקלאים, ובעיקר מגדלי הבקר. ג'נר הבחין שמגדלי הבקר אשר חלו באבעבועות שחורות עברו את המחלה בצורה קלה וחסרת משמעות מבחינה רפואית; אומנם הופיעו אצלם מספר שלפוחיות מועט, אולם אלה חלפו מבלי

להשאיר עקבות כמעט, וזאת בניגוד לשלפוחיות שכיסו את גופם של אלה שלקו במחלה האלימה. במשך למעלה מעשרים שנה חקר ג'נר את התופעה, ולבסוף הבין שהמחלה על שתי צורותיה הייתה ככל הנראה שתי מחלות שונות. התברר לו שהמחלה שבה חלו האיכרים הייתה מחלת אבעבועות אחרת, אבעבועות הפרות, שמשום מה, לאחר תחלואה בה, נמנעה מהחולה פגיעה על ידי המחלה הקשה. את הסיבה הוא לא ידע, אולם מתוך ההבנה הזו ומתוך הידיעה שאנשים נדבקים כאשר הם באים במגע עם נוזלי השלפוחיות, הבין ג'נר שאין צורך לחכות להידבקות הטבעית של האדם מהפרה ואפשר לזרז את ההידבקות במחלה הקלה, וכך להגן על הנדבק מפני המחלה הקשה. ג'נר הבין כי מי שחולה באבעבועות הבקר לא יחלה באבעבועות שחורות.

בשנת תקנ"ו (1796 למנינם) ביצע ג'נר את הניסוי הקליני הראשון. הוא מרח על שריטה בעורו של ילד נוזל שנלקח משלפוחית של פרה החולה באבעבועות הפרות. הילד, כפי שצפה, לקה בגרסה קלה מאוד של המחלה והחלים תוך זמן קצר. כעבור זמן מה הוא שרט את עורו של הילד ומרח על השריטה נוזל מאבעבועה של אדם החולה באבעבועות שחורות, וכפי שהעריך, הילד לא חלה במחלה. על סמך הניסוי הבודד הוציא ג'נר באותה שנה את החיסון הראשון בעולם כנגד אבעבועות שחורות.

יעילות החיסון של ג'נר נובעת מהדמיון בין נגיף אבעבועות הפרות לנגיף האבעבועות השחורות, המשתייכים שניהם לאותה משפחת נגיפים (poxviridae) ובעלי אותם חלבונים על מעטפת הנגיף, דבר הגורם לכך שנוגדנים כנגד נגיף אחד מהמשפחה, יעילים גם כנגד נגיפים אחרים מהמשפחה. כיום משערים שנגיף האבעבועות השחורות הוא מוטציה של נגיף אבעבועות הבקר. החיסון של ג'נר היה החיסון ההמוני הראשון שיוצג, והעובדה כי החיסון פותח למעשה ממחלת אבעבועות הפרות השתמרה במילה 'חיסון'

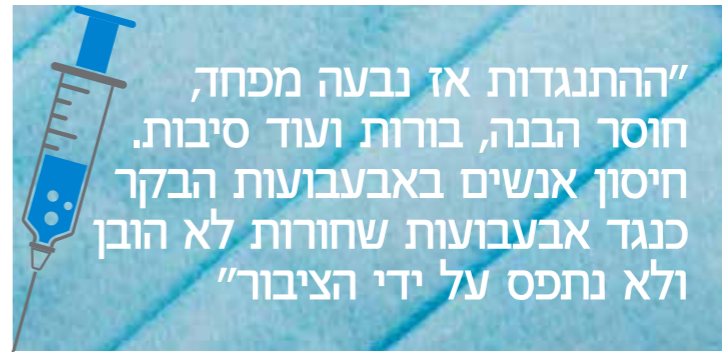

הרב אברהם אבא זליגסון, 'רופא בית הרב' אצל הרבי, ורופא בשכונת קראון הייטס, עובר בחלוקת 'לעקה'

לנפילתן של שלוש אימפריות לפחות ברחבי העולם, חיסלה כמעט את כל אוכלוסיית דרום אמריקה, ולקראת סוף המאה ה-18 הרגה למעלה מ-400,000 איש מדי שנה באירופה. אלו ששרדו את המחלה הנוראה נותרו עם פנים מצולקות ומוכתמות, ושליש מתוך השורדים לקו בעיוורון עד סוף חייהם. אצל רבים אחרים פגעה המחלה בדרכי הריבייה והותירה אותם עקרים.

ההיסטוריון הבריטי תומס בינגטון מאקלואאי תיאר בציוריות את אימת החיים בצל המגפה: "מחלת האבעבועות השחורות נמצאת בכל מקום. היא ממלאת את חצר הכנסייה בגופות ומייסרת בפחד מתמיד את המעטים שעדיין לא תקפה. על אלו שנתרו בחיים לאחר המחלה, היא מותירה את הסימנים המעוותים של כוחה, כשהיא הופכת את התינוק לתועבה, לחלחלה של אימו, ומטילה אימה על החתנים כאשר היא מעוותת את עיניהן ולחיייהן של כלותיהם. ...זוהי הנוראית ביותר מכל שרי המוות".

בחיבורו האוטוביוגרפי, "ימי מוהרנט", מביא רבי נתן מנמירוב תיאור מכמיר לב על מחלת האבעבועות שפקדה את נכדת רבו המובהק, רבי נחמן מברסלב. וזה לשונו: "גם דיבר עמי אז באותה העת וסיפר לי מגודל צער וייסוריו בלי שיעור ועוצם הצער והייסורים שיש לו מהילדה של בתו תחיה, שהייתה אז חולה ביותר מחולי המאזלען [=אדמת] או 'אקיץ' [=אבעבועות], ואמר שהוא מרגיש בליבו כל גניחה וגניחה של התינוק, ושהוא מרוצה [=מקוה], הלוואי והיה לו חולי המאזלען בשביל התינוק. ואמר שהוא דרכי השם, שאי אפשר להבין, היינו שיש דרכי השם שהם בחינת 'צדיק

"ההתנגדות אז נבעה מפחד, חוסר הבנה, בורות ועוד סיבות. חיסון אנשים באבעבועות הבקר כנגד אבעבועות שחורות לא הובן ולא נתפס על ידי הציבור"

שואלים אותי..."

בשורות הבאות אבקש אפוא לדון ביחס התורני לאמינות הרופאים באופן כללי ולחיסונים במיוחד, אבל לפני כך אפרוש מצע עובדתי בסיסי שיעניק הקשר כולל לדברים.

מיגור המחלה האכזרית

נתחיל את המסע שלנו במגפה המוכרת בשם "אבעבועות שחורות". אני מניח שמדיניות מערכת "כפר חב"ד" איננה מאפשרת – מתוך הערך העליון שמנחה את העיתון: לפרסם רק אור וטוב – פרסום תמונות של אנשים שחלו במחלה קשה ואכזרית זו. אבל זו הייתה מחלה נוראה.

מתוך כל המחלות בהיסטוריה האנושית, האבעבועות השחורות היא הנוראית מכולן. על תואר מפוקפק זה היא מתחרה בהצלחה עם הדבר, שקטל שליש מאוכלוסיית אירופה במאה ה-14 לספירת הנכרים, ומנצחת בקלות את הכולרה, הקדחת הצהובה והעגבת. היא הייתה אחראית

ביחד עם זה צריך לדעת ברור, אשר ה' יתברך הוא הרופא כל בשר ומפליא לעשות, ואיש פלוני וסם פלוני הם רק שלוחיו ואמצעיו, ובמילא לכל לראש צריך להיטיב ולחזק מצב הבריאות ברוחניות שעל ידי זה מתחזקות הדביקות בה' אלקים שאז חיים כולכם היום בחיות גלויה ובכל האברים" (אגרות קודש ח"י, אגרת ב'תתקצט).

במכתב אחר הוסיף הרבי וכתב את הדברים המדהימים הבאים: "בודאי למותר לעוררו אשר התורה נתנה רשות לרופא לרפאות ובמילא זהו ענין דאורייתא, ולא כאלו הטועים לאמר שירא שמים צריך לא להשמע להרופא אלא וכו'. ונהפוך הוא" (ח"י אגרת ג'קסו).

גם ברמה האישית, כידוע, גילה הרבי התעניינות אדירה ובקיאיות עצומה בכל ענייני הידע הרפואי. כפי שמתגלה באגרות קודש אדמו"ר הרי"צ חלק ט"ו, שימש הרבי במשך שנים כיועץ הרפואי הבכיר של אדמו"ר הרי"צ, אשר היה מעורב בחילופי הדברים מול הרופאים וכו', והרבי הרי"צ התבטא בהפלגה על בקיאיותו וטיב הבנתו העמוקה בעולם הרפואי.

ואכן, הרבי העניק משקל כבד לעמדה הרפואית. באחת האגרות כותב הרבי: "הנה בכלל חבל על אשר התעניין ומתבונן בספרי הרפואה בענין מה שנדמה לו שזוהו מחלתו ולפי דעתי הוא אין לו אלא לעשות מה שציוותה התורה היינו לעשות בפועל

כפי הוראת הרופאים ולהעסיק מוחו ולבו היינו כח המחשבה שלו בנוגע למצבו בבטחון חזק בהשי"ת שהוא רופא כל חולים ומפליא לעשות. ואין לו להתערב בענייני חכמת הרפואה, כי אין זה שייך אליו" (ח"ד אגרת תתע"ב). אין אלו אלא טיפות מן היס הגדול של היחס החשוב והמרכזי שהעניק הרבי לעולם הרפואה הקונבנציונלי והחובה ההלכתית לציות להם. הגיעו הדברים לידי כך שבצרו השיחות המפורסמות

אודות "בואו נחשוב חשבוננו של עולם", תבע הרבי באופן ברור שמכאן ואילך יחדלו לשאול אותו בענייני רפואה – אלא יתייעצו עם רופא ידד ובמקרה של ספק עם רופא ידד נוסף.

כך, בראש חודש אדר שני תשמ"ח, נשא הרבי שיחת קודש ובה אמר: "יש להזכיר גם על דבר הפדיונות, בקשת ברכות, וכיוצא בזה, שכמה וכמה שלחו כדי להזכיר על הציון דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שאין צורך לאשר קבלתם לכל אחד ואחת בפרטיות, כיון שישנו אישור כללי ובפרהסיא... בנוגע לשאלות בענייני רפואה – ישנה הוראה ברורה בתורה שצריכים לעשות כהוראת הרופא, ורופא ירפא שניתנה רשות ונתנית כח לרופא לרפאות, והקב"ה עוזרו שיתרפא ויבריא לגמרי".

והרב ירחמיאל בנימין קליין, מזכירו של הרבי, סיפר בהקשר זה כי באותה תקופה "הרבי לא רצה לענות לשאלות שהוגשו אליו בפתקים ובמכתבים. הדבר היה כך גם בנוגע לשאלות הקשורות בנושאי שידוכים. כשאנו, חברי המזכירות, הגשנו את השאלות לרבי, תגובת הרבי הייתה: הרי כבר אמרתי לפני זמן רב שיש הוראה לכל אחד ואחת, 'עשה לך רב, ואמרת שנתנים לרבינים את הכוחות. למה

החיסונים הצילו חיים יותר מכל התערבות בריאותית אחרת מאז הנגישות למי שתייה נקיים. כיום מוגעים החיסונים 6 מיליון פטירות בשנה בעולם. שום טיפול במחלה לא הצליח להפחית תחלואה ב-97 אחוז כפי שהשיגו חיסוני השגרה של גיל הילדות. התערבויות רפואיות טיפוליות הפחיתו תחלואה רק עד בין 40 ל-70 אחוז.

הראשונה נגד אבעבועות שחורות כאמור. ההתנגדות אז נבעה מפחד, חוסר הבנה, בורות ועוד סיבות. הפחד מהחיסון והביקורת הקשה, התבטאו הן בפולמוס ציבורי סביב החיסון והן בדפי העיתונות. חיסון אנשים באבעבועות הבקר כנגד אבעבועות שחורות לא הובן ולא נתפס על ידי הציבור. בתקופת כהונתה של המלכה ויקטוריה, בשנת (ה'ת"ר) החלה חלוקה המונית של החיסון נגד אבעבועות שחורות. השיטה התבססה על חיסון תינוקות צעירים בוירוס אבעבועות הבקר. בעזרת אזמל ניתוחים קטן בוצע חריץ בזרועו של התינוק והחדירו את תרכיב החיסון לתוך הפצע. עם הופעת השלפוחיות לאחר שמונה ימים, בוצע ההליך שוב על מנת להרכיב מנוזל השלפוחיות (הסרום) את החיסון לתינוק הבא. צורת חיסון זו נקראה "מזרוע לזרוע". התינוקות באותה תקופה לא היו רק יעד חיסוני אלא גם כאינקובטור לגידול החיסון. צורת חיסון זו עוררה חשש ופחד בקרב ההורים,

שבין בורות ועד שימוש רצינוני ומכוון בשקרים, אישומי שווא, נתונים מומצאים ואימי אלימות. המתנגדים לחיסונים נוטים לאי אמון בממשלה וביצרנים, הם מאמצים חשיבה פשטנית, טיעונים מוטעים והסתמכות על חקדויות רגשיות.

לרוב, המתנגדים לחיסונים מדיגיטיים מקרים יחידים עם הקשר רגשי, מה שעשוי להיות כביכול "זועק" יותר מנתונים סטטיסטיים, הם מבבלים "סיבתיות" עם "מקריית", והם גם ידברו על תמיכה ב"טבעי" לעומת החיסון ה"מלאכותי".

במאמר המתמודד עם טענות מתנגדי חיסונים התייחסו ד"ר מיכל שטיין ופרופ' אלי סומך בהרחבה לטיעוני קרב שונים שמעלים המתנגדים לחיסונים (יש להדגיש כי מדובר במאמר שנכתב לפני שנים אחדות). "ניתן לעתים לשמוע אמירות מתונות", הם כותבים, "כמו: 'איני מתנגד לחיסונים בצורה גורפת', או 'כדי לחסן אבל בזירות', או 'לחסן אבל בגיל מאוחר יותר' ועוד. מאחורי אמירות כאלו אין בסיס מדעי, והן מובילות בסופו של דבר להגדלת שיעור התינוקות הלא מחוסנים. לעלייה בשיעור הלא מתחסנים יש תג מחיר חברתי ברור וכבד ביותר, והוא עלייה בתחלואה ובתמותה של תינוקות בישראל ובעולם. זאת,

מכיוון שרוב המחלות המידבקות לא נעלמו לגמרי מהעולם, וברגע שתדר רמת החסינות, המחלות הללו יופיעו ויכו מחדש. ניתן ללמוד מניסיון של מדינות מפותחות, כמו אנגליה, יפן ושוודיה, שם בהלה לא מוצדקת שהתעוררה סביב חיסוני חצבת ושעלת הביאה לירידה בולטת בשיעור המתחסנים, דבר שהביא במהירות לעליית שיעור התחלואה בחצבת ובשעלת עם עלייה דרמטית במספר מקרי התמותה, וכן גם במדינות ברי"מ לשעבר שם ירידה במתן חיסוני דיפטריה הביאה להתפרצות מגפה במשך שנות ה-90. כלומר, ילדים רבים שילמו בחייהם על הצהרות ופרסומים לא אחראיים ועל הטעיית ציבור ההורים, ודאי שאיננו רוצים כי תופעה כזו תתרחש גם בישראל.

"הורים הבוחרים שלא לחסן, בטוחים כי בכך הם נוטים לילד יתרון. למעשה, הם גורמים לו להיות בעמדת נחיתות. ניתן להמשיל את ההימנעות ממתן החיסונים למסע במכוונת זמן שמביא את התינוק שנולד לתוך המאה ה-21, בסופו של דבר, אל המאה ה-19 על כל הסכנות לבריאותו הכרוכות בכך. כדאי גם לזכור כי מתן חיסון אינו רק תוסף או פריביליגיה שהורה צריך לשקול אם לתת או לא לתת לילדו, מכיוון שמניעת חיסון מהילד פירושה שלילת זכותו של הילד להיות מהקדמה הרפואית למען שמירת בריאותו, זכות המעוגנת בהצהרת זכויות הילד בישראל".

מהו החיסון לקורונה?
כל ארגוני הרפואה העולמיים וכל מערכי

הרפואה המקצועיים בישראל ובעולם, כולל אלו שבזכותם מוגרה מגפת האבעבועות השחורות ועוד רשימה ארוכה של מחלות נוראיות, מדיגיטיים בכל תוקף כי החיסונים לקורונה בטוחים מאוד. החיסונים מבוססים על חומצת גרעין (RNA).

זוהי שיטה להקנות הגנה נגד מחלות זיהומיות. חיסונים על בסיס חומצת גרעין מלמדים את תאי הגוף לייצר חלבון – או חלק מחלבון – הגורם לתגובה חיסונית בגוף. במהלך תגובה זו, מיוצרים נוגדנים, המגנים עלינו אם אנו נחשפים לנגיף. כעבור זמן קצר (בין שעות לימים) המולקולה נעלמת בגוף. חיסון נותן מידע לתאי הגוף לייצר חלקיק לא מזיק של חלבון הדורבן (Spike protein). חלבון זה נמצא בחלק החיצוני של נגיף הקורונה. כאשר מזיקים את החיסון לשרי, המידע עובר לתא כדי לייצר חלקיק חלבון. לאחר מכן, התא מציג את חלקיק החלבון על החלק החיצוני של התא. מערכת החיסון מזהה שהחלבון אינו שייך לאדם ומייצרת נוגדנים, בדיוק כמו שהגוף עושה אחרי הדבקה בנגיף. בסוף התהליך, הגוף למד כיצד להגן מפני זיהום בעתיד. התועלת מהחיסון הינה שמקבלי החיסון יהיו מוגנים נגד תחלואה מנגיף הקורונה וסיבוכיה.

משרד הבריאות מציין כי "שיטת חיסונים זו נבדקה במשך עשרות שנים, ויש בה עניין מתגבר בגלל הקלות היחסית שניתן לייצר אותם במעבדה. עובדה זו מאפשרת סטנדרטיזציה, ייצור ותעשייה בקצב מהיר יותר מחיסונים אחרים. השיטה נחקרה לחיסונים נגד שפעת, זיקה, כלבת ונגיף CMV ונגיפי קורונה כגון SARS ו-MERS. יצוין שהתפתחויות בעתיד עשויות לאפשר הגנה למספר מחלות ועל ידי כך להפחית במספר הזריקות הנדרש לחיסוני השגרה. בנוסף, מדענים חוקרים את השימוש בשיטה לטיפול ספציפי לתאי סרטן".

מומחי משרד הבריאות מוסיפים עוד ואומרים כי "mRNA נעלם תוך מספר שעות. החיסון אינו יכול להשפיע על ה-DNA כי mRNA אינו יכול להיכנס לגרעין התא, המקום בו נשמר החומר הגנטי (DNA) שלנו".

הרפואה המודרנית נאמנה?

ובכן, עד כה ברור לנו כי הקב"ה נתן מתנה אדירה לאנושות – היכולת הרפואית המתקדמת להילחם במחלות. זו יכולת מוכחת. לא בכדי במאות השנה האחרונות צמחה אוכלוסיית העולם ממכיליארד נפש – לאוכלוסייה של 7.8 מיליארד – גדול של יותר מ-700 אחוזים! כיצד התורה מתייחסת לסוגיה? יש כאן כמה נקודות שדורשות התייחסות, וכמה דיוני-משנה.

לא נדון, כמובן, בפרטי הדברים, ולא נשרטט אלא את הקווים העקרוניים, ממבט ממעל. בתמצית, השאלות הן שתיים: עד כמה מדע הרפואה אמין ועד כמה – אם בכלל – יש לחשוש לסיכונים בלתי ידועים שאולי קיימים.

בנוגע לנקודה הראשונה צריכה האמת להיאמר שהדברים, כפשוטו, אינם צריכים לפנים. נאמנות "המדע הרפואי" מוכיחה את עצמה יום יום, שעה שעה. לא פגשנו אדם שפוי כי ייקלע חלילה לתאונה קשה, שיסרב להסכים לפינוי לטיפול המלא והשלם של הרופאים.

נכון, עד הופעת הרפואה המודרנית, המבוססת על מדע שיטתי ואמפירי, הרפואה לא הייתה אלא, במובן מסוים, סוג של ניסוי ותעייה בשילוב של מסורות "סבתא". קשה לחשוב על הרפואה הקדומה כעל "מדע", ובאמת מחקרים היסטוריים מלמדים שיינתן ו"בתי החולים" בעידן העתיק, כמו גם טיפולים רפואיים פולשניים אחרים, היו רזו למוות יותר מאשר הצלת נפש (זו כידוע הייתה הדרך להבנה שהגייעה וחיטוי ידי הרופאים יכולים להציל חיים)...

אולם בזמננו, וכך גם פסקו הפוסקים (ראה למשל שו"ת שבט הלו"ח סימן קכו), המדע הרפואי מתבסס לא על השערות שבלב ולא על גחמות – אלא על מדע שיטתי ואמפירי. בזאת מתאמתת אמיתותם המקנה למסקנותיהם המדעיות תוקף של נאמנות אמת.

התייחסות ההלכה להתנגדות

קעת נפנה לנקודה השנייה: עד כמה יש לחשוש להסתכן בסיכונים שאולי גלומים בחיסון. כפי שציינתי קודם, בדיוק כמו לחיסון לקורונה, גם לחיסון – החלוצי וההרבה פחות מתוחכם ובטוח – נגד האבעבועות השחורות היו מתנגדים רבים. מטבע הדברים, גם בקרב שלומי אמוני ישראל צצו מתנגדים כאלה, והדבר בא לפתחם של פוסקי ההלכה.

כך אנו מוצאים את התייחסותו של רבי ישמעאל הכהן ממודינא (ה'תפ"ד–ה'תקע"א) רבה של מודנה ומגדולי רבני איטליה בספרו שו"ת זרע אמת (סימן לב). השואל מספר לבעל הזרע אמת כי מתקיים "ויכוח בין החברים אם מותר לעשות פעולת הברכה האבעבועות, דהיינו האונוקולאציוני" (חיסון) של הווארולי" (אבעבועות), ורצו להחיר מצד שהמלכים עושין כן. והכותב אומר: לא כאלה חלק יעקב להתגרות בו המזיקין ולדבק בו חולי הנמצא בתורה בלשון דיבוק [לכן] אנחנו לא צריכים ללמוד מן העובדה שהשרים והמלכים לוקחים את החיסון]. והשיבו, מי עלה שמים וירד לומר שאינה סגולה ודאית [מניין לך בעצם שהחיסון איננו טוב שיש לחשוש מפניו]. והכותב השיב, אדרבא מנה ליה שהיא סגולה מומחית כדי להתירה? ואמרו לכותב, הלא מעלת רבני מודו"א התירו [לקחת את החיסון]. ואז הכותב שתק, יען היא עיר ואם בישראל במחוז איטלי"א, אך מספקא ליה להכותב אם [אכן] יצא כך מפי הקדושים נר"ו, לכן חפץ לדעת אם אמת הדבר, ושואל בשלמו ומשתחוה במורא וכבוד".

הר"י הכהן ממודינא משיב לשואל, שאחרי

כל הפלפולים שנפלפל בדבר – הרי "אי אפשר להתעלם דואת הפעולה היא יותר קרובה הרבה לריוח והצלחה מלהפסד ודאי לא שייך לומר שב ואל תעשה עדיף, אלא עדיף ועדיף למהדר אזכותא דידהו [להתאמץ לזכות בזכות זו]!". ומוסיף ומבהיר: "ואף שנשמע מציאות [גם אם נשמע על מצב כזה שיש] מי שמת ע"י הברכה זו [=החיסון הזה], מכל מקום הו מיעוטה דמיעוטה, ולא חיישינן ליה כמו שהוכחתי, וגם אפילו שעברו על ההנהגות שגזר עליהם הרופא, ועל כן פתאים עברו ונענשו, כן דעתי נוטה, ושולם רב על רבנן ועל תלמידיהו".

ובשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סימן קלד) של רבי אלעזר פלקס (התק"ד–התקפ"ו), מי שהיה תלמידו המובהק של רבי יחזקאל לנדא ה"נודע ביהודה", וראש בית הדין של פראג בתקופתו, הדפיס והסכים עם תשובת חתנו רבי איצק שפיץ אב"ד ברענויץ, המתיר לחסן – על ידי אינו יהודי – כנגד האבעבועות השחורות גם בשבת! "ואם יתעקש אדם לומר שאין זה בכלל חולה שיש בו סכנה – מכל מקום הוא בכלל חולה שאין בו סכנה עתה, ויוכל לבוא לידי סכנה לאחר זמן, ומותר על כל פנים לעשות ע"י אינו יהודי!"

ומוסיף ואומר: "ומעתה אומר אני, ודאי כל הזריז למהר מעשהו קודם שבת הוא זריז ונשכר באשר הוא יחיש להציל בניו משחת ונשמר מחלול שבת, ואל יחוס על הוצאות מרובות לעשות רצון אבינו שבשמים. אמנם יקר מקרה אשר לא יוכל להקדים הדבר, לדעתי הקלושה הוא מותר ומחוייב לבצע מעשהו ע"י אינו יהודי אפילו בשבת, אך יראה שיהיה בלי סיעת [סיוע של] ישראל, הלא נקל הוא כי יקח הא"י את הילד על זרועותיו. אמנם אם גם זאת בלתי אפשרי בלתי סיעת ישראל, אל יהיה גם זאת לו למכשול ולפוקה, פן יתמהמה ודם בניו בראשו!"

וכך פסקו הפוסקים מני אז, כפי שכתב הגה"ח הרב ישראל הלפרין שליט"א מכפר חב"ד: "כאשר רוב הרופאים קובעים שהסיכון בנטילת החיסון (אם ישנו) הוא קטן מאוד, ולעומת זאת ילד או אדם מבוגר שאינו מחוסן, הסיכון שלו ושל סביבתו גדול בעשרות אחוזים יותר מהסיכון של תופעות הלוואי – הרי שלקחת החיסון היא ה"כלי" הראוי והנכון על-פי תורה להימנע מהמחלה שלשם מניעתה נוטלים את החיסון. ובמצב זה, דעת הפוסקים שהדבר מותר בוודאות, ואף נכון מאוד לקחת החיסונים אלו, והרי זה חלק מעשיית "כלי" בדרכי הטבע לרפואה. וכפי שנפסק על-ידי כל הפוסקים הידועים שעליהם נשען כל עם ישראל בדורות האחרונים בכל תחומי ההלכה, שמותר וצריך לקחת חיסונים".

הנה כי כן, כבר לפני מאתיים שנה, בתקופה שהיא ממש סמוכה להמצאת החיסון הראשון בעולם – גדולי הפוסקים פוסקים שיש לקחת את החיסון, גם אם קיימת סכנה מסוימת. הם אומרים זאת מתוך אמונה לרפואה, ומתוך דאגה לחיי הציבור.

חלפו השנים ואנו רואים בחוש עד כמה מגוחכת ומסוכנת הייתה ההתנגדות למתן החיסונים באותו זמן. עד כמה החכמים עיניהם בראשם! מי יודע כמה מיליונים היו מתים אילו לא היו הולכים בנתיבים שהקב"ה הועיד לעולם באמצעות מדע הרפואה.

ד"ר איירה וויס שהיה מהצוות הקרדיולוגי הבכיר שטיפל ברבי במשך תקופת תשל"ח (לאחר האירוע הלבבי החמור), ובהמשך הפך להיות "הרופא הקרדיולוגי של הרבי", משתתף בהתוועדות עם הרבי בבית חיינו

תגובת הרבי ל"סערת החיסונים"

לפני כשישים וחמש שנה, במהלך שנות היר"דים, "הסוגיה החמה" בנוגע לחיסונים הייתה סוגיית חיסוני ה"פוליו".

באותן שנים מצאה הרפואה חיסון מפני נגיף ה"פוליו" הנורא, שגורם למחלה של מערכת העצבים שהביאה לשיתוק ילדים. הסימפטומים של המחלה לא מופיעים אצל כ-90% מהחולים בה, אולם אם הנגיף חודר למחזור הדם החולים עשויים לסבול ממגוון רחב של סימפטומים. בכאחוז אחד מההידבקות חודר הנגיף למערכת העצבים המרכזית, פוגע בניורונים מוטוריים, וגורם לחולשה ולשיתוק רפה או שיתוק חד וקשה במערכת השרירים. סוגים שונים של שיתוק יכולים להיגרם מכך כתלות בעצבים שנפגעים. פוליו הפוגע בחוט השדרה הוא הצורה הנפוצה, ומתאפיין בפגיעה א-סימטרית הכוללת לרוב את הרגליים. במקרים חמורים, כמו בשיתוק השרירי הנשימה הבין-צלעיים, המחלה עלולה לגרום אף למוות.

בעבר היה שיתוק הילדים מהמחלות הנפוצות בעולם, והביא למותם של רבים, עד לפיתוח החיסון נגדו בראשית שנות היר"דים (שנות החמישים של המאה העשרים). בזכות החיסון, נכון ללפני שנתיים, הוכחו זנים 2 ו-3 של הפוליו

וישנם עשרות חולים בשנה בזן 1. החיסון הפך מזמן את המחלה הנפוצה לנדירה בעולם המערבי והוריד את מספר מקרי המחלה השנתיים בעולם מ-350,000 בשנת תשמ"ח ל-74 בלבד בשנת תשע"ה!

גם כנגד החיסון נגד נגיף ה"פוליו" – אז וגם היום – קמו וקמים מתנגדים. לרבי הופנו כמה וכמה

פעמים שאלות: האם לעשות את החיסון? תשובתו של הרבי הייתה חד משמעית – לעשות. "במענה על מכתבו מעש"ק, בו שואל אודות הזריקות (אינשפריצונגען) שעושים עתה לילדים קטנים, איך ינהג בזה. הנה בכגון דא נאמר אל תפרוש מן הצבור, וינהג כמו שעושים רוב הכתה בבית הספר בה לומדים ילדיהם שיחיו" (אג"ק ח"א אגרת ג'תקכ"ה).

ובאגרת אחרת (ה'קל"א): "מאשר הנני קבלת מכתבו מ"א שבת (והקודמו) וממהר הנני לענות עליו שלא בתור אפילו של מכתבים התכופים מפני ענין הזריקות לחיסון, אף שלפלא שאלתו בזה שהרי כמה מאה"ק כבר שאלוני ועניתי להם בחיוב כיון שכאן עושים זה רובם ככולם ובהצלחה, ומובן שבאם ישנם זריקות מתוצרת בתי סממני רפואה שונים צריך להשתמש בזה הבדוקה ומנוסה". ומי יבוא אחר המלך.

ומעניין לציין שבספר האנגלי: 'מחלה מסוכנת וטיפול מסוכן' להרב ד"ר עקיבא טץ (עמוד 48) הביא שהגרי"ש אלישיב זצ"ל נשאל אם הורים רשאים למנוע חיסון מבניהם בגלל שיש חשש רחוק שהם עלולים להינזק מזה, ומצד החשש מן המחלות המידבקות שכנגדן מחסנים – יכולים הם להסתמך על כך ששאר הציבור מחוסן וממילא לא יגיעו עליהם. הרב אלישיב השיב, שעל ההורים להסכים לחיסון בניהם למרות חששותיהם, וזאת מבלי להיכנס לסוגיית חוסר היושר כלפי אחרים שהוא מתחמק מלהסתכן (בחששות רחוקות) על חשבונם, ולו מחמת שכיוון שחיסון הילדים נעשה לנוהג רגיל ומקובל בכל העולם, צריך כל אחד לילך בדרך הרגיל והמקובל. והוסיף להדגיש, שהמניעה לחסן נחשבת בגדר פשיעה.

זוהי גם דעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שמניעת חיסון ילדים על סמך חששות שלא הוכחו מתופעות הלוואי של החיסון, היא דבר בלתי אחראי ושלא כהלכה. הסכנה של הבאת מגפות של חצבת, פוליו, ומחלות דומות שבכוון לגרום הסתבכויות הרסניות, היא משמית פי כמה לעומת הסכנות שמייחסים לחיסונים על סמך טענות שלא הוכחו. כל עוד לא הובאו הוכחות נאמנות ובלתי נגיעות להיפוך, הגישה הנכונה לפי ההלכה היא לעשות מה שהוא מקובל כרגיל. נוסף לזה, עצם זה שהממשלה קובעת כן כהתנהגות מקובלת בענייני רפואה, זה מוסיף משקל להתקבלותו על פי הלכה. וכך סיכם את הדברים הגאון רבי גבריאל צינער, בעל ה'נטעי גבריאל' במאמרו המקיף: "זריקת חיסון נגד מחלות מדבקות בהלכה" (אסיא קיג-קיד, עמ' 9-40): "על פי המבואר לעיל שלדעת השו"ע והפוסקים חייבים לצייט לרוב רופאים ולאילו הבקיאים יותה, לכן פשוט שבידי הנהלת המוסדות לתבוע מן ההורים להתנהג כפי השו"ע, בפרט שיש להם אחריות לשלומם של שאר תלמידי המוסדות. ומטעם זה גם יש זכות לרופאים למנוע ביאתם של המסרבים לשמוע לקולם להתחסן, בפרט שאצלם מצויים גם ילדים חלושים וקטנים".

ודברי פי חכם חן. אין לנו אלא לסיים בקריאת כל גדולי ופוסקי ההלכה, בכללם הגאון החסיד רבי יצחק יהודה ירוסלבסקי שליט"א מזכיר בי"ד רבני חב"ד וחברי הבי"ד כולם, להתחסן בחיסון – למען הכלל ולמען הפרט. ■